

IV.

Het zwakke punt in het rapport is m.i., dat de onderscheiding tusschen openbare godslastering en vloeken door onze overheid moeilijk is vast te stellen. De personen, die de strafbepalingen uitvoeren, moeten dan wel allen van christelijk beginsel zijn, want iemand, die zelf niet op de basis van de Schrift staat, mist ten eenenmale het vermogen om zuiver te onderscheiden. En is dit laatste mogelijk? Zal deze onderscheiding niet telkens de gelegenheid openen, om aan den rechter te ontsnappen? Het komt mij voor, dat, wanneer men de openbare zonde tegen het derde gebod strafbaar gaat stellen, men niet ontkomen kan aan de noodzakelijkheid om ook den vloek te straffen, en het is in ons vaderland helaas wel noodig om aan dit gruwelijk kwaad paal en perk te stellen. Alleen... op dezen weg moet men meer aandurven. Godslasterlijk is niet alleen het ruwe woord en de grove spot, die op de straat vernomen wordt, maar ook het vuile woord, dat velen in hun bladen durven te schrijven. Wie wel eens kennis neemt van de ontzettende hoortaal, waarvoor de schrijver van de oproerige krabbels in „Het Volk” zich niet schaamt, gevoelt, dat deze spot even godslasterlijk is als de rauwe vloeken, die over onze straten klinken, en mag de overheid zulke lastering dulden? Ik vraag slechts, om even op den voorgrond te plaatsen, dat de praktische uitvoering van dit rapport ver van gemakkelijk is. Wij leven niet in Israël. Daar was de theocratie. Daar heerste God als Koning, en trad Hij Zelf op als handhaver van Zijn wet, maar wij leven in een land van confessioneel zeer gemengde bevolking.

Echter, de overheid heeft hier een taak.

Wij kennen geen neutralen staat.

De christelijke overheid is ook geroepen de eerste tafel der wet te handhaven, voor zoover dit betreft het publieke leven en die terreinen, waarop zij kan optreden. En wij mogen dankbaar zijn, aan die roeping voldoet zij ook. Het krante-optreden van minister Heemskerk inzake „de Dageraad” bewijst zulks overvloedig, en bij dit debat en in deze quaestie heeft hij getoond, dat, als het er op aankomt, hij geen duimbreed wijkt van de zuivere lijn. Bij de lezing van zijn kloekke, magistrale rede in de Tweede Kamer, waarin hij iemand als Mr Marchant finaal verslagen heeft, kwam mij in de gedachten, wat Dr. Kuyper eens gezegd heeft: „Ik geef u de verzekering, Heemskerk, al wipt hij soms wat luchtig in 't zaal, marchandeert op het stuk van beginselen nooit. Ge kunt hem principieel ten volle vertrouwen”. Dat vertrouwen heeft de minister van justitie bij het debat over de niet goedkeuring van de Dageraad-statuten niet beschaamd, en het heeft ons volk zeer zeker goed gedaan, dat in de Tweede Kamer zulk een principieel toon gehoord werd. Met alle kracht is door dezen bewindsman opgekomen tegen de gedachte van een absoluut-neutralen staat, en tegen de leer van de onafhankelijke moraliteit, en verdedigd dat de overheid, en met name de christelijke overheid terdogen met God en Zijn Woord heeft te rekenen.

Hierin ging het om de hoogste beginselen.

Hier was het de strijd van het evangelie tegen de revolutie.

Een strijd, waarvan Prof. Fabius heeft geschreven: „L'état est athée et doit l'être” is de ontzettende leus, die aan het einde der 18e eeuw in Frankrijk weerklonken heeft, en sedert dien tijd in breede scharen is voortgeplant. De Maistre heeft het woord der goddeloozen; wijk van ons, want aan de kennis Uwer wegen hebben wij geen lust, aldus uitgewerkt, der Revolutie in den mond gelegd; Ga weg, Zal men dan altoos voor priesters moeten beven, en de onderwijzing ontvangen, die hun goed dunkt? De waarheid wordt door wierookwalm verduisterd. Wij zullen onze kinderen niet meer van u doen hooren. Zij zullen zelf, als zij volwassen zijn, moeten weten, of zij zijn en wat zij van hen vraagt. Al wat bestaat, mishaget ons, want uw naam is op alles geschreven. Wij willen alles vernietigen, en zullen het daarna zonder u weer oprichten. Ga weg uit onze raadsvergaderingen; ga weg uit onze hogescholen; ga weg uit onze huizen; wij kunnen wel zonder u handelen; de rede is genoeg. Laat ons gaan.

En hoe — vraagt hij — heeft God deze vloekwaardige dwaasheid gestraft? Hij heeft het gedaan, gelijk Hij het licht schiep, met één enkel woord. Hij sprak: het zij alzoo! En heel de staatkundige wereld stortte ineen.

L'état est athée et doit l'être!

De staat is zonder God en moet dit zijn.

Tegenover dezen kreet uit de diepten des satans klinkt als uit den hemel het woord van licht en de vloek der duisternis: de staat moet christelijk zijn, of ondergaan in den klassenstrijd van het socialisme en den chaos der democratie^{1,2)}.

Die strijd is in het parlement scherp gevoerd.

¹⁾ Uit het diensthuis uitgeleid, blz. 28.

²⁾ De Christelijke Staat, blz. 303, 304.

En wanneer hier te lande zulke gevolgen nog niet openbaar werden, is dit alleen hiertoe toe te schrijven, dat het atheïsme nog niet doorwerkte. Daarvoor is bij vele atheïsten de kracht der traditie, de vrees voor het oordeel der omgeving, naderwerking van de zedelijkheidsbegrippen door opvoeding ingeprent, nog te sterk.

Daarvoor is zelfs bij ons volk de afkeer van het atheïsme nog te sterk.

De vereeniging „De Dageraad” lijdt een slepend bestaan.

Sommigen willen er nog wel gebruik van maken om op een gemakkelijke manier uit de Hervormde Kerk te komen.

Maar zich aansluiten bij „De Dageraad” doen zij niet.

Ieder kenner van de geestelijke stroomingen van onzen tijd zal trouwens toestemmen, dat er sinds den aanvang dezer eeuw zekere ombuiging naar de religie is.

Nu slaan we dit verschijnsel niet te hoog aan. De religie, wier hulp men inroept, is veelszins pseudo-religie.

Evenwel, de valsche religie is ons toch nog liever dan geen religie.

In de valsche religie erkent men toch nog een boven-natuurlijke Macht.

Heidenen als Plato en Cicero staan ons in elk geval nader dan de fanatieke Dageraadsmen.

Och omdat de leden van „De Dageraad” zoo klein in getal zijn en zoo weinig kracht ontwikkelen, moet men aan de beweging, welke zij nu maken, niet te veel aandacht schenken.

Als de voortteekenen niet bedriegen bloedt „De Dageraad” vanzelf wel dood.

Het schijnt een dageraad te zijn, die niet dagen wil.

De stroom gaat thans een heel anderen kant uit. Dezer dagen kon men lezen van Mevrouw Roland Holst's sympathie voor het Romanisme.

Of zij het pad van Frederik van Eeden zal volgen, is nog niet bekend.

Maar wel moet zij zooveel als te kennen gegeven hebben, dat de mensch bij het historisch materialisme en het bolsjewisme alleen niet leven kan.

In elk mensch schuilt naar Calvinistisch belijden een zaad der religie.

Soms schiet dat zaad heel laat op.

Daarvoor heeft God ook tijden en gelegenheden besteld.

Misschien gaan wij zulk een tijd tegemoet.

Wij kunnen ons daarover verheugen, mits wij bedenken, dat alle religie nog geen ware religie is.

Daarvoor bestaat heden wel eenig gevaar.

Men schertst tegenwoordig veel met „religieus”.

Terwijl men toch eigenlijk schrijven moest: „pseudo-religieus”.

— **Tooneellitteratuur. I.**

In den loop der laatste weken ontvingen wij ettelijke geschriften over tooneel of een bepaalde tooneelkwestie ter bespreking.

Omdat wij ons echter niet steeds tot een recensie beperken kunnen, plaatsen we onze bespreking in deze rubriek.

De uitgeverfirma W. Kirchner deed een herdruk verschijnen van het in 1881 uitgegeven boekje: Behoort een Christen in de Komedie?

Het was van de hand van een predikant te Genève, G. Tophel, vertaald door A. J. Hoogenbirk en van een inleidend woord voorzien door Dr A. Kuyper.

Dat „Voorwoord” pakt direkt.

Kuyper en Rutgers hadden zich in „De Standaard” zeer beslist tegen het tooneel uitgesproken.

Maar het verzet werd hun niet gespaard.

En nu juichte Kuyper het denkbeeld toe, om ook eens een stem uit het Buitenland hierover te doen hooren.

Hij somt drie categorieën van menschen op, voor wie dit deugd zou kunnen doen.

Zelf schrijft hij: „Welnu, voor deze drie categorieën kan dit boekje doen wat „De Standaard” met zijn artikelen over het Publiek Vermaak niet vermocht.

Dit boekje komt nu eens niet uit Amsterdam, maar uit Genève en sprak oorspronkelijk Fransch, geen Hollandsch.

Ook zijn het geen courant-artikelen, maar stichtelijke, aan een Schriftwoord vastgeknoopte, toespraken.

En wat ik vooral niet verzwijgen mag, ze spreken den Christen toe van uit een standpunt, dat heusch noch puriteinsch, noch calvinistisch is en eer gequalificeerd zou moeten worden als soms hollend naar den Groninger kant.

Kon dus de artikelen-reeks in „De Standaard” het meer stoere en dit boekje (ondanks sommige onzuivere beschouwingen) het soepeler deel van ons christenvolk in de conscientie vatten, dan zou er van twee kanten tegelijk een slagboom tegen het binnendringen van het publiek vermaak zijn opgesteld, en de neiging tot wereldgeijkvormigheid misschien weer eenigermate getemperd zijn.

Die laatste woorden „weer eenigermate getemperd zijn” geven te denken.

Toch is dat in den kring der Gereformeerden meergevallen.

Terwijl in andere kringen een verder afzakken viel waar te nemen.

Wat Kuyper tusschen haakjes plaatste over sommige onzuivere beschouwingen in dit boekje willen wij hier nog eens onderlijnen. Niet elk argument, hier gebezigd, komt ons deugdelijk voor. Wordt dit boekje gelezen, al zou het alleen maar zijn: E Voto Cuperi d.i. overeenkomstig den wensch van Kuyper. Maar ook afgedacht daarvan, kan men er goeds uit meenemen.

Kon Kuyper getuigen, dat het ernstige debat, dat zich over Publiek Vermaak in de pers ontspon, „eer de oude palen nog dieper inheide in den bodem, dan dat het de vroegere slaghoornen vallen liet,” God geve, dat dit het resultaat zij ook van de huidige beweging over „Saul en David”.

Dan is de strijd niet vergeefs gestreden.

Intusschen rees onder het lezen van het „Voorwoord” vanzelf het verlangen op, dat een herdruk van de „Standaard” artikelen Publiek Vermaak zou worden bezorgd.

Gelukkig werd voor enkele dagen aangekondigd, dat dit geschieden zou en vanavond vernamen we, dat deze herdruk de pers had verlaten.

Meer kunnen we er nog niet van zeggen, omdat wij het nog niet hebben ontvangen.

Kort daarop kwam Ds W. F. A. Winckel met zijn „Versterkt de Wacht”, uitgegeven bij W. ten Have te Amsterdam.

Dat de zeer lange ondertitel van deze brochure niet tot zijn recht is gekomen, achten we een niet gering voordeel.

Een groote verdienste is het, dat de verkeerde Calvin-beschouwing hier door een historisch juistere is vervangen, al ware hierover nog veel meer te zeggen.

Ook voor het overige bevat het boekje tal van goede opmerkingen.

Bij denzelfden uitgever verscheen een preek, door Ds T. Ferwerda gehouden, in de Keizersgrachtkerk te Amsterdam op Zondag 18 Mei 1924. Ze is getiteld „Twistvuur in de gemeente”.

Van dezen rijk begaafden Dienaar des Woords kan men niet anders dan een uitnemende preek verwachten. Vooral als gelegenhedenprediker is hij in zijn kracht.

Deze preek is een gelegenhedenpreek. Zij houdt verband met de tooneelkwestie.

Maar hoewel men van niemand beter een preek over deze zaak kon ontvangen dan van Ds Ferwerda, toch levert deze preek het bewijs hoe moeilijk zulk een kwestie van den kansel kan worden behandeld.

Wordt, zoo werd reeds van meer dan een zijde geniet, de zaak, die niet alleen storm maar ook diepe droefheid heeft teweeggebracht, hier niet te zeer en bagatelle, als een kleinigheid beschouwd?

Niettemin hebt ge hier een preek van meer dan van voorbijgaanden aard.

Ze is van blijvende waarde.

Ereken te eniger tijd in eenige gemeente twisten uit over nietigheden, dan hebt ge slechts een paar passages te schrappen en deze preek kan olie op de golven gieten.

In welke kwaliteit ons de „Open Brief aan den Raad der Gereformeerde Kerk van Amsterdam-Zuid. Een stem uit de Gemeente Amsterdam”, door H. van der Schaar, werd toegezonden, weten we niet.

„De Reformatie” wordt er even in genoemd.

Een kerkelijk persblad uit het Noorden wijdde er een bespreking aan.

Mogelijk wordt dit ook van ons verwacht.

Ons oordeel kan kort zijn.

Deze Open Brief is onkerkrechtelijk en hier en daar grof.

Onkerkrechtelijk!

Als men zich tot een kerkeraad wendt, ook al geldt het iets, dat een predikant in het openbaar heeft geschreven, dan behoort dit gedaan bij partikulier schrijven, of door persoonlijk onderhoud. Neemt de kerkeraad de bezwaren niet weg, dan kan men appelleren bij de classis. Maar allerlei grieven publiceren en een exemplaar van de uitgave ook aan den kerkeraad toezenden, is niet conform den eisch van het Gereformeerde Kerkrecht.

Hier en daar grof.

De auteur moge nog zooveel bezwaren tegen het schrijven van Dr Geelkerken hebben, bezwaren, die door anderen als rechtmatig worden erkend, zoo betaamt het hem toch niet over Dr G. zich uit te laten, gelijk hij deed.

Een clause als deze b.v.: „In beide gevallen vraag ik of hetgeen Dr Geelkerken schreef niet een aanwijzing is, dat hem het ambt van herder in de Gereformeerde Kerk niet toekomt”, kan niet door den beugel.

HEPP.